

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІВЧАТ 12-13 РОКІВ З РІЗНОЮ МАСОЮ ТІЛА

Максименко Аліна, Андрєєва Олена, Благий Владислав

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотація.

Актуальність теми дослідження. Врахування ціннісних орієнтацій є важливим при залученні школярів до регулярних занять фізичними вправами. **Учасники дослідження.** У дослідженнях взяли участь 138 дівчат 12-13 років, з них 108 – 12 років і 30 дівчат віком 13 років). **Методи дослідження.** Для досягнення поставленої мети використали аналіз науково-методичної літератури та документальних матеріалів, психодіагностичні методи дослідження, методи математичної статистики. Вивчення особливостей формування ціннісних орієнтацій дітей шкільного віку здійснювали за методикою Рокіча. У ході статистичного аналізу для перевірки статистичних гіпотез застосовувалися непараметричні критерії. Так, для аналізу термінальних і інструментальних цінностей дівчат 12-13 років залежно від маси тіла, за допомогою рангового дисперсійного аналізу за результатами розрахунку середніх рангів оцінок та суми рангів, було побудовано рейтинги ціннісних орієнтирів у кожній групі дівчат і визначено найбільш важливі цінності з точки зору опитаних. **Результати роботи.** Диференційована оцінка суджень дівчат підлітків з різною масою тіла (нормальною і недостатньою) дозволила виявити у них ієрархію ціннісних орієнтацій і умовно виділити серед них дві основні групи: з високим і низьким рейтинговим місцем. У результаті дослідження встановлено достовірні відмінності в термінальних і інструментальних цінностях між дівчатами-підлітками з різною масою тіла. У групі дівчат із дефіцитом маси тіла серед ціннісних орієнтацій з більш високим рейтингом (за ступенем зменшення їх значущості) переважали такі: непримиренність до недоліків у собі та в інших, життєрадісність, старанність, суспільне визнання, щасливе сімейне життя, рівність. Низький рейтинг цінностей у дівчат з дефіцитом маси тіла був представлений такими ціннісними орієнтаціями: матеріальна

.CHARACTERISTICS OF VALUE ORIENTATIONS OF 12-13 YEAR OLD GIRLS WITH DIFFERENT BODY WEIGHTS

Maksimenko Alina, Andreeva Olena, Blahiy Vladyslav

Abstract.

Relevance of the research topic. Taking into account value orientations is important when involving schoolchildren in regular physical exercises. **Participants of the study.** The study involved 138 12-13-year-old girls, of which 108 were aged 12 and 30 were aged 13). **Methods.** To achieve the goal, we used the analysis of scientific and methodological literature and documentary materials, psychodiagnostic methods, and methods of mathematical statistics. The peculiarities of the formation of value orientations in school-aged children was studied using the Rokych method. Non-parametric criteria were used to test statistical hypotheses. For the analysis of terminal and instrumental values of 12-13-year-old girls with different body weight, ratings of value landmarks in each group of girls were constructed using rank dispersion analysis based on the results of calculating the average ranks of assessments and the sum of ranks and the most important values from the point of view of the respondents were determined. **Results.** Differentiated assessment of the judgments of adolescent girls with different body weights (normal and insufficient) made it possible to reveal a hierarchy of their value orientations and conditionally distinguish two main groups among them: with a high and a low ranking place. As a result of the study, reliable differences in terminal and instrumental values were established between teenage girls with different body weights. In the group of underweight girls, the following value orientations with a higher rating (in order of decreasing importance) prevailed: intolerance to own and others' shortcomings, cheerfulness, diligence, social recognition, happy family life, and equality. In girls with insufficient body weight, the following value orientations had the

забезпеченість, краса, здоров'я, відповідальність, ефективність у справах, раціоналізм. Звертають увагу протиріччя в структурі ціннісної системи підлітків. Подальші дослідження будуть спрямовані на обґрунтування та розробку програми занять з використанням засобів оздоровчо-рекреаційної рухової активності, спрямованої на корекцію показників фізичного та психоемоційного стану дівчат 12-13 років з дефіцитом маси тіла.

low rating: material security, beauty, health, responsibility, efficiency in business, and rationalism. Attention should be paid to contradictions in the structure of the value system of teenagers. Further research will be aimed at substantiating and developing a program of classes using health-enhancing recreational physical activity aimed at correcting indicators of physical and psycho-emotional status of 12-13-year-old girls with insufficient body weight.

Ключові слова: *підлітки, термінальні, інструментальні цінності, маса тіла.*

Key words: *teenagers, terminal and instrumental values, body weight.*

Постановка наукової проблеми. Участь у програмах рухової активності є невід'ємною частиною нормального розвитку дитини [1, 2, 77]. Водночас, рівень залучення дітей підліткового віку до подібних програм може лімітуватися особливостями фізичного розвитку, зокрема масою тіла [6]. Погляди багатьох дослідників в основному звернені на надлишкову масу тіла й ожиріння, оскільки ця проблема в усьому світі набуває статусу соціального захворювання [8]. Як показали дослідження в різних країнах, від 3,8 до 20% дітей страждають від надлишкової маси тіла, зокрема від ожиріння [8]. Серед дітей і підлітків України захворюваність на ожиріння за останні 30 років зростає в 4 рази і становить 11,1%. Однак, не менш важливим і маловивченим питанням є дефіцит маси тіла у підлітковому віці. У науковій літературі зустрічаються лише поодинокі його дослідження. Окремі праці присвячені питанням зв'язку маси тіла з показниками фізичної підготовленості та рухової активності, функціонального стану систем організму дівчат-підлітків [5, 9, 11]. У той же час, особливості формування ціннісних орієнтацій дівчат 12-13 років з дефіцитом маси тіла в фаховій літературі не висвітлювалися.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підлітки характеризуються, з одного боку, великим різноманіттям мотивів поведінки, ціннісних орієнтацій, рис характеру тощо, з іншого боку – помітною динамікою їх зміни [3]. Процес формування ціннісних орієнтацій у дітей підліткового віку залежить від багатьох чинників: сім'я, освітнє середовище, засоби масової інформації, однолітки тощо. У підлітковому віці формуються не лише цінності, але й характер і здібності дитини, якими вона буде користуватися в майбутньому. Дослідження динаміки формування та засвоєння цінностей, проведене науковцями [14], показало, що у дітей до 10 років цінності співпадають із цінностями батьків, а вже у віці 11-14 років збіг цінностей, які декларуються батьками та підлітками, значно зменшується. Науковцями наголошується, що врахування ціннісних орієнтирів є важливим при залученні школярів до регулярних занять фізичними вправами, підвищенні рівня їх рухової активності [4, 13]. Формування ціннісних орієнтацій було предметом дослідження науковців, якими зверталася увага на їхні відмінності залежно від віку, статі, гендерних особливостей [4, 10, 12, 15].

Проте, досліджень, спрямованих на вивчення особливостей формування ціннісних орієнтацій у дівчат-підлітків з різною масою тіла не проводилося, що обумовлює актуальність дослідження.

Зв'язок із науковими планами, темами. Дослідження виконано відповідно до Плану наукової роботи НУФВСУ на 2021–2025 рр. згідно з темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації «Теоретичні та технологічні засади оздоровчої рухової активності та здорового способі життя різних груп населення».

Мета статті – визначити та порівняти особливості ціннісних орієнтацій дівчат-підлітків 12-13 років з нормальною та недостатньою масою тіла.

Матеріал і методи дослідження. *Учасники дослідження.* У дослідженнях взяли участь 138 дівчат 12-13 років, з них 108 – 12 років та 30 дівчат віком 13 років. Дослідження проводилося за наявності усвідомленої та добровільної інформованої згоди батьків на участь у випробуванні після детального ознайомлення з усіма особливостями проведення педагогічного експерименту, його суті та перспектив, які могли б вплинути на їх рішення.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використали аналіз науково-методичної літератури та документальних матеріалів, психодіагностичні методи дослідження, методи математичної статистики. Вивчення особливостей формування ціннісних орієнтацій дітей шкільного віку здійснювали за методикою Рокича. Визначали термінальні цінності (цінності-цілі), інструментальні цінності (цінності-засоби). Обрана методика враховує вікові особливості психічного розвитку підлітків, які обумовлюють, з одного боку, функціонування механізму диференціації цінностей, з іншого – характер вибору тих чи інших цінностей, як актуальних для школярів середнього шкільного віку. У ході статистичного аналізу, враховуючи специфіку вхідних даних, що були отримані в балах, для перевірки статистичних гіпотез застосовувалися непараметричні критерії. Так, для аналізу термінальних і інструментальних цінностей дівчат 12-13 років залежно від маси тіла, за допомогою рангового дисперсійного аналізу за результатами розрахунку середніх рангів оцінок і суми рангів, було побудовано рейтинги ціннісних орієнтирів у кожній групі дівчат і визначено найбільш важливі цінності з точки зору опитаних. Крім того, використовуючи U-критерій Манна-Уїтні, а також застосовуючи статистику Z-показника й одиничного нормального розподілу, здійснювалось порівняння оцінок респондентками тих чи інших цінностей залежно від їхньої маси тіла. За рівень значущості приймалась величина $\alpha = 0,05$ ($p < 0,05$). Для автоматизації розрахунків використовувалась програма STATISTICA 10.0.

Результати дослідження. У ході роботи ми дослідили динаміку термінальних і інструментальних цінностей дівчат 12-13 років залежно від маси тіла. Встановлено, що дефіцит маси тіла помітно впливає на зміну термінальних цінностей дівчат 12 років. Якщо щасливе сімейне життя очолює список термінальних цінностей у опитуваних не залежно від маси тіла (у дівчат із нормальною масою тіла – друга позиція, із дефіцитом – перша), то інші позиції в них суттєво відрізняються. Так, дівчата з дефіцитом маси тіла вже в підлітковому віці орієнтовані на побудову кар'єри та матеріальну забезпеченість, в той час, коли дівчата з нормальною масою тіла зосереджені на здоров'ї та розвитку (табл. 1)

Порівняльний аналіз оцінок термінальних цінностей дівчат 12 років залежно від маси тіла (n=108)

Термінальні цінності	Розрахункові дані					
	нормальна маса тіла			дефіцит маси тіла		
	\bar{R}	$\sum R$	№	\bar{R}	$\sum R$	№
Самостійність	7,13	385,0	15	8,94*	438,0	4
Впевненість у собі	8,65	467,0	7	8,28	405,5	10
Матеріальна забезпеченість	8,38	452,5	8	8,98	440,0	3
Здоров'я	10,49	566,5	1	8,82	432,0	5
Задоволення	8,36	451,5	9	8,51	417,0	7
Цікава робота	8,04	434,0	12	9,15	448,5	2
Любов	6,91	373,0	16	7,98*	391,0	13
Свобода як незалежність у вчинках і діях	7,29	393,5	14	7,94	389,0	14
Краса	8,89	480,0	5	8,80	431,0	6
Хороші і вірні друзі	9,00	486,0	4	8,41	412,0	9
Пізнання	9,49	512,5	3	8,47	415,0	8
Щасливе сімейне життя	10,28	555,0	2	10,26	502,5	1
Творчість	8,32	449,5	10	8,20	402,0	11
Суспільне визнання	8,82	476,5	6	8,15	399,5	12
Активне, діяльне життя	7,84	423,5	13	7,69	377,0	15
Рівність	8,11	438,0	11	7,43	364,0	16

Примітка: \bar{R} – середній ранг; $\sum R$ – сума рангів; № – місце в ієрархії цінностей; * – доведена статистично значущі відмінності між оцінками цінностей дівчат за U-критерієм Манна-Уїтні на рівні $\alpha=0,05$ ($p<0,05$)

З іншого боку, дівчата з дефіцитом маси тіла в своїх прагненнях досить високо цінують самостійність (4 місце у рейтингу), а от у дівчат із нормальною масою тіла така цінність займає 15 місце. Доведено, що самостійність має статистично значуще більше значення для досліджуваного контингенту дівчат із дефіцитом маси тіла, ніж для дівчат з нормальною масою ($U=1002,0$; $Z=2,799$; $p=0,0051$). І так само любов відіграє в житті дівчат із дефіцитом маси тіла більш важливу роль порівняно з їхніми однолітками з нормальною масою тіла ($U=1129,0$; $Z=2,0185$; $p=0,0353$).

Стосовно інструментальних цінностей, то в дівчат 12 років вони кардинально відрізняються залежно від маси тіла. Так, для дівчат із нормальною масою тіла найбільш важливими цінностями є тверда воля, раціоналізм і чуйність. А от для дівчат із дефіцитом маси тіла – вихованість, чуйність і старанність. При цьому, тверда воля та раціоналізм для них, навпаки, знаходяться наприкінці рейтингу й посідають 10 та 14 місце відповідно (табл. 2).

Установлено, що старанність є статистично значуще більш важливою для дівчат 12 років із дефіцитом маси тіла порівняно з дівчатами такого віку з нормальною масою ($U = 1124,5$; $Z = 2,046$; $p = 0,0282$).

Порівняльний аналіз оцінок інструментальних цінностей дівчат 12 років залежно від маси тіла (n=108)

Інструментальні цінності	Розрахункові дані					
	нормальна маса тіла			дефіцит маси тіла		
	\bar{R}	$\sum R$	№	\bar{R}	$\sum R$	№
Високі запити	6,21	335,5	16	6,15	332,0	16
Чуйність	9,35	505,0	3	9,86	532,5	2
Вихованість	8,68	468,5	8,5	10,34	558,5	1
Життєрадісність	7,19	388,0	15	8,81	476,0	6
Ефективність у справах	8,38	452,5	10	8,12	438,5	11
Сміливість у відстоюванні своєї думки	9,31	502,5	4	8,44	456,0	9
Старанність	7,79	420,5	13	9,82*	530,5	3
Непримиренність до недоліків у собі та в інших	7,68	414,5	14	8,96	484,0	4
Широта поглядів	8,31	449,0	11	7,95	429,5	12
Чесність	8,21	443,5	12	8,83	477,0	5
Освіченість	9,06	489,0	5	8,69	469,5	7
Самоконтроль	8,68	468,5	8,5	7,73	417,5	15
Терпимість	8,70	470,0	7	8,45	456,5	8
Тверда воля	10,05	542,5	1	8,22	444,0	10
Раціоналізм	9,66	521,5	2	7,79	420,5	14
Відповідальність	8,76	473,0	6	7,81	421,5	13

*Примітка: \bar{R} – середній ранг; $\sum R$ – сума рангів; № - місце в ієрархії цінностей; * - доведена статистично значущі відмінності між оцінками цінностей дівчат за U-критерієм Манна-Уїтні на рівні $\alpha = 0,05$ ($p < 0,05$)*

У 13-річних дівчат із нормальною масою тіла на верхніх щаблях розташувалися матеріальна забезпеченість, здоров'я та рівність, а в дівчат із дефіцитом маси тіла – суспільне визнання, щасливе сімейне життя й, знов-таки, рівність. Слід звернути увагу, що як матеріальна забезпеченість, так і здоров'я, що є найбільш важливими для дівчат із нормальною масою тіла, у дівчат із дефіцитом маси тіла не займають провідних позицій і зосереджені наприкінці рейтингу (табл. 3).

Дослідження дозволило встановити статистично значущі нижчі оцінки у дівчат із дефіцитом маси тіла порівняно з дівчатами з нормальною масою за такими термінальними цінностями, як матеріальне забезпечення ($U = 56,0$; $Z = 2,323$; $p = 0,0219$), здоров'я ($U = 61,5$; $Z = 2,094$; $p = 0,0362$) та краса ($U = 65,5$; $Z = 2,198$; $p = 0,0279$). Порівнюючи інструментальні цінності дівчат 13 років ми побачили, що для дівчат із нормальною масою тіла перші позиції в ієрархії цінностей посідають чуйність, вихованість і старанність, а в дівчат із дефіцитом маси тіла – непримиренність до недоліків у собі та в інших, життєрадісність і старанність (табл. 4).

**Порівняльний аналіз оцінок термінальних цінностей дівчат 13 років
залежно від маси тіла (n = 30)**

Термінальні цінності	Розрахункові дані					
	нормальна маса тіла			дефіцит маси тіла		
	\bar{R}	$\sum R$	№	\bar{R}	$\sum R$	№
Самостійність	6,90	103,5	12,5	7,93	119,0	11
Впевненість у собі	9,80	147,0	5	8,70	130,5	5,5
Матеріальна забезпеченість	10,40	156,0	1	7,43*	111,5	15
Здоров'я	10,33	155,0	2,5	7,57*	113,5	13
Задоволення	6,73	101,0	14,5	8,70	130,5	5,5
Цікава робота	5,93	89,0	16	9,67	145,0	4
Любов	8,37	125,5	10	8,27	124,0	9
Свобода як незалежність у вчинках і діях	7,23	108,5	11	6,97	104,5	16
Краса	10,20	153,0	4	7,53*	113,0	14
Хороші і вірні друзі	8,47	127,0	9	7,97	119,5	10
Пізнання	6,90	103,5	12,5	7,63	114,5	12
Щасливе сімейне життя	9,40	141,0	6	9,87	148,0	2
Творчість	6,73	101,0	14,5	8,37	125,5	8
Суспільне визнання	8,93	134,0	8	11,03	165,5	1
Активне, діяльне життя	9,33	140,0	7	8,63	129,5	7
Рівність	10,33	155,0	2,5	9,73	146,0	3

Примітка: \bar{R} – середній ранг; $\sum R$ – сума рангів; № - місце в ієрархії цінностей; * - доведена статистично значущі відмінності між оцінками цінностей дівчат за U-критерієм Манна-Уїтні на рівні $\alpha = 0,05$ ($p < 0,05$)

Необхідно звернути увагу, що найбільш важлива цінність для дівчат із дефіцитом маси тіла – непримиренність до недоліків у собі та в інших – у дівчат із нормальною масою тіла знаходиться наприкінці списку цінностей, посідаючи 14 позицію. Утім, зауважимо, що оцінки інструментальних цінностей в дівчат 13 років залежно від маси тіла статистично значуще ($p > 0,05$) не відрізняються.

Порівняльний аналіз оцінок інструментальних цінностей дівчат 13 років залежно від маси тіла (n = 30)

Інструментальні цінності	Розрахункові дані					
	нормальна маса тіла			дефіцит маси тіла		
	\bar{R}	$\sum R$	№	\bar{R}	$\sum R$	№
Високі запити	6,77	101,5	15	7,37	110,5	13
Чуйність	10,50	157,5	1	8,77	131,5	8
Вихованість	10,27	154,0	2	9,40	141,0	4
Життєрадісність	8,43	126,5	8,5	9,63	144,5	2
Ефективність у справах	8,17	122,5	10	7,07	106,0	15
Сміливість у відстоюванні своєї думки	9,43	141,5	5	9,23	138,5	5
Старанність	9,83	147,5	3	9,43	141,5	3
Непримиренність до недоліків у собі та в інших	6,90	103,5	14	10,20	153,0	1
Широта поглядів	6,60	99,0	16	8,80	132,0	7
Чесність	9,53	143,0	4	8,37	125,5	10
Освіченість	8,83	132,5	7	8,83	132,5	6
Самоконтроль	7,50	112,5	13	8,03	120,5	12
Терпимість	9,17	137,5	6	8,67	130,0	9
Тверда воля	7,63	114,5	12	8,17	122,5	11
Раціоналізм	8,43	126,5	8,5	7,23	108,5	14
Відповідальність	8,00	120,0	11	6,80	102,0	16

Примітка: \bar{R} – середній ранг; $\sum R$ – сума рангів; № – місце в ієрархії цінностей; * – доведена статистично значущі відмінності між оцінками цінностей дівчат за U-критерієм Манна-Уїтні на рівні $\alpha = 0,05$ ($p < 0,05$)

Вивчаючи динаміку термінальних цінностей дівчат 12-13 років ми помітили, що матеріальні цінності у респонденток із нормальною масою тіла посилилися на 7 пунктів (із 8 до 3 місця в ієрархії цінностей), а у дівчат із дефіцитом маси тіла, навпаки, їхня цінність знизилась з 1 до 15 місця (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка термінальних цінностей дівчат 12 – 13 років (n = 138)

А от така цінність, як здоров'я у дівчат із нормальною масою тіла, як займала провідні позиції, так і залишилась у трійці лідерів, а в дівчат із дефіцитом маси тіла знизилась із 2,5 до 13 місця. Вочевидь, знижене сприйняття важливості здоров'я зумовлювало негативне ставлення до раціонального харчування. А от цікава робота 13-річних дівчат приваблювала дедалі більше, ніж 12-річних не залежно від маси тіла.

Виявлено, що у дівчат з 12 до 13 років із нормальною масою тіла важливість такої інструментальної цінності як непримиренність до недоліків у собі та інших підвищилась на дев'ять позицій і перемістилась із 14 на 4 місце, а в дівчат із дефіцитом маси тіла – з 14 до 1 місця (рис. 2).

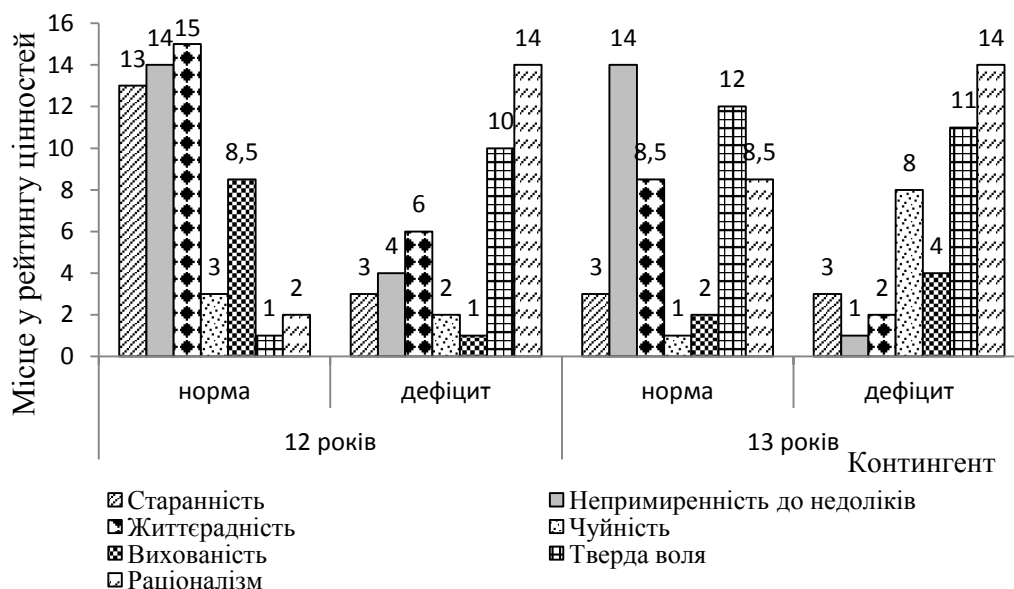

Рис. 2 Динаміка інструментальних цінностей дівчат 12-13 років з нормальною масою тіла (n = 138)

Водночас, позиції чуйності в них зміцнилися з 3 до 2 місця в ієрархії цінностей, а у дівчат із дефіцитом маси тіла, навпаки, послабились і змістилися із 1 до 8 місця. Щодо раціональності, то важливість цієї цінності також знизилась: у дівчат із нормальною масою тіла – з 2 до 14 позиції, а в дівчат із дефіцитом маси тіла – з 8,5 до 14 позиції.

Дискусія. Ціннісні орієнтації – це важливий елемент внутрішньої структури особистості, який мотивує діяльність, визначає й спрямовує поведінку особистості. Особливості соціальної ситуації розвитку визначають ієрархію ціннісних орієнтацій особистості. Підлітковий вік є найбільш чутливим до формування ієрархії цінностей і морального розвитку. Підлітковий вік є також важливим періодом інтелектуального, фізичного і психоемоційного розвитку, тому питання формування ціннісних орієнтацій у дітей підліткового віку завжди викликали увагу науковців [12, 14, 15]. Так, дослідниками наголошується, що пріоритети ціннісних орієнтацій у підлітковому віці змінюються кожний рік [4]. Характерно, що найбільш сталою у підлітковому віці є така інструментальна цінність як «життєрадісність». Подібна тенденція була відмічена і у наших дослідженнях. Дослідниками зазначається на важливості урахування ціннісних орієнтацій при формуванні мотивації до занять фізичними вправами. О.С. Іщенко вказує, що відсутність у «ядрі» цінностей термінальної цінності «здоров'я» вступає в

протиріччя з висловленою метою занять фізичними вправами, де учні на перші місяці поставили «для покращення здоров'я», тобто ця названа мета не є дієвою і не відповідає фактичним ціннісним орієнтаціям підлітків [10]. Т.Ю.Круцевич, О.Ю. Марченко наголошують на важливості врахування ціннісних орієнтацій при формуванні програм рухової активності [13]. Нами підтверджено, доповнено та розширено дані науковців щодо важливості розробки певної стратегії залучення учнівської молоді до систематичних оздоровчо-рекреаційних занять, яка базуватиметься на вивченні інтересів, мотивів, ціннісних орієнтацій у сфері фізичної культури, їх ставленні до рухової активності. В той же час досліджень, які б стосувалися порівняльного аналізу формування ціннісних орієнтацій дівчат підліткового віку з різною масою тіла не проводилося.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Диференційована оцінка суджень дівчат підлітків з різною масою тіла (нормальною і недостатньою), вказана у балах, дозволила виявити у них ієрархію ціннісних орієнтацій і умовно виділити серед них дві основні групи: з високим і низьким рейтинговим місцем. У результаті дослідження встановлено достовірні відмінності у термінальних і інструментальних цінностях між дівчатами-підлітками з різною масою тіла. У групі дівчат із дефіцитом маси тіла серед ціннісних орієнтацій з більш високим рейтингом (за ступенем зменшення їх значущості) переважали такі: непримиренність до недоліків у собі та в інших, життєрадісність, старанність, суспільне визнання, щасливе сімейне життя, рівність. Низький рейтинг цінностей у дівчат з дефіцитом маси тіла був представлений такими ціннісними орієнтаціями: матеріальна забезпеченість, краса, здоров'я, відповідальність, ефективність у справах, раціоналізм. Звертають увагу протиріччя в структурі ціннісної системи підлітків. Подальші дослідження будуть спрямовані на обґрунтування та розробку програми занять з використанням засобів оздоровчо-рекреаційної рухової активності, спрямованої на корекцію показників фізичного та психоемоційного стану дівчат 12-13 років з дефіцитом маси тіла.

Список літературних джерел

1. Andrieieva, O., Hakman, A., Balatska, L., Moseychuk, Y., Vaskan, I., & Kljus, O. (2017). Peculiarities of physical activity regimen of 11-14-year-old children during curricular and extracurricular hours. *Journal of Physical Education and Sport*, 117(4), 2422–2427. DOI: <https://doi.org/10.7752/jpes.2017.04269>
2. Andrieieva, O., Yarmak, O., Palchuk, M., Hauriak, O., Dotsyuk, L., Gorashchenco, A., & Galan, Y. (2020). Monitoring the morphological and functional state of students during the transition from middle to high school during the physical education process. *Journal of Physical Education and Sport*, 20, 2110–2117. DOI: <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.s3284>
3. [Antoci, D. \(2021\). Values and Value Orientations of Adolescents and Young People in Pre-Pandemic and Pandemic Situations. *Postmodern Openings*, 12\(3\), 288-310. <https://doi.org/10.18662/po/12.3/341>](https://doi.org/10.18662/po/12.3/341)
4. Bakiko, I., Krutsevich, T., & Trachuk, S. (2022). Effect of Physical Development Self-Assessment Indicators on Value Orientation Structure Formation in Senior School Age Students. *Physical Education Theory and Methodology*, 22(2), 151–157. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2022.2.01>
5. Cox, C. E. (2017). Role of Physical Activity for Weight Loss and Weight Maintenance. *Diabetes spectrum*, 30(3), 157–160. <https://doi.org/10.2337/ds17-0013>

6. Galan, Y., Andrieieva, O., & Yarmak, O. (2019). The relationship between the indicators of morpho-functional state, physical development, physical fitness and health level of girls aged 12-13 years. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(2), 1158–1163. DOI: <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.02168>
7. Galan, Y., Andrieieva, O., Yarmak, O., & Shestobuz, O. (2019). Programming of physical education and health-improving classes for the girls aged 12-13 years. *Journal of Human Sport and Exercise*, 15(3), 525-534. DOI: <https://doi.org/10.14198/jhse.2020.153.05>
8. Dereń, K., Nyankovskyy, S., & Nyankovska, O. (2018). The prevalence of underweight, overweight and obesity in children and adolescents from Ukraine. *Sci Rep*, 8, 3625. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-018-21773-4>
9. Elinder, L. S., Sundblom, E., & Rosendahl, K. I. (2011). Low physical activity is a predictor of thinness and low self-rated health: gender differences in a Swedish cohort. *The Journal of adolescent health*, 48(5), 481–486. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.08.005>
10. Ishchenko O.S. (2015). Pedagogical conditions for the formation of teenagers' motivation for physical education. *Sportivnyi visnyk Prydniprovyia*. 2. 64-68.
11. Kantanista, A., & Osiński, W. (2014). Underweight in 14 to 16 year-old girls and boys: prevalence and associations with physical activity and sedentary activities. *Ann Agric Environ Med*, 21(1), 114–119.
12. Kavakli, M., Yassawi, A., & Dauletbekova, Z. (2020). The formation of value orientations in teenagers under the language teaching process. *Opción*, Año 36, 91. 442-459.
13. Krutsevych, T., & Marchenko, O. (2017). Age Differences of Self-esteem of Physical Self at School. Gender Aspects. *Physical education, sport and health culture in modern society*, 2(38), 112-116. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2017-02-112-116>
14. Kustova IuA. Values in the personal space of a modern teenager. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9465/Kustova%20Iu.A.%20C%20nnost%20%20v%20osobist%20snomu%20prostor%20%20suchasnogo%20p%20dl%20tka.pdf.pdf?squence=1>
15. Sirotova, M., Droscak, M. (2015). Value orientation preference of children, adolescents and young adults via quantitative optics. *The Online Journal of New Horizons in Education*. 139(5), 139–144.

DOI: 10.31652/2071-5285-2023-15(34)-37-46

Відомості про авторів:

Максименко А.; orcid.org/0009 0008 5460 4172; maksimka1407@gmail.com ;
Національний університет фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1,
Київ, 03150, Україна

Андрєєва О.; orcid.org/0000-0002-2893-1224; olena.andreeva@gmail.com ;
Національний університет фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1,
Київ, 03150, Україна.

Благий В.; orcid.org/0000-0001-8121-7911; blagiy.vlad@gmail.com ; Національний університет фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1, Київ, 03150, Україна